

Teologija oslobođenja: kritička analiza

Zoltan Vegel

Protestantska hrišćanska zajednica, Sombor

zoltanvegel@gmail.com

UDK:2-27:2-444:27-4

Pregledni članak

Primljeno: 2, 2017.

Prihvaćeno: 3, 2017.

Sažetak

*Ovim radom istražićemo šta je teologija oslobođenja onako kako ju defini-
ra Gustavo Gutierrez koji se smatra njenim osnivačem. Na njenom primeru
ćemo pokazati kako sekularna filozofija, konkretno marksizam, može vršiti
uticaj na kršćanstvo i stvarati nove teološke pravce i pokrete. Također, videt
ćemo koja njena načela kao kršćani možemo slobodno prihvatiti a koja treba
uzeti sa zdravom dozom rezerve.*

Ključne reči: *teologija oslobođenja, Gutierrez, siromaštvo, marksizam, Cr-
kva*

Uvod

Teologija oslobođenja se smatra jednim od najznačajnijih doprinosa kršćanstvu latinoameričke crkve. Da li je prihvaćena ili kritizirana, njena briga i pažnja za siromašne je nesumnjivo pokrenula mnoge kršćane da se na sistematičniji, iskreniji način pobliže pozabave problemima siromašnih i potlačenih. U fokusu rada će biti teologija oslobođenja Gustava Gutierrez koji se smatra ocem ove teologije, a baviti ćemo se i drugim autorima iz ovog područja te njenim kritičarima. Istražit ćemo uticaj marksističke misli i kritike religije na razvoj ove teologije ali i na kršćanstvo općenito, propitivajući koja načela teologije oslobođenja kršćani mogu prihvatiti a koja treba uzeti sa zdravom dozom rezerve.

Najpre ćemo dati opći uvod u teologiju oslobođenja, kako je nastala i koje su njene osnovne postavke. Zatim ćemo istražiti kako je marksizam kroz teolo-

giju oslobođenja preveden u kršćanske okvire i dobio kršćanski izražaj. Na kraju ćemo dati prostor pregledu kritike ove teologije. U ovom istraživanju najviše ćemo se koristiti knjigom Gustava Gutierreza „Teologija oslobođenja“, koji se smatra ocem teologije oslobođenja, ali i drugim autorima iz ovog područja te njenim kritičarima.

Opći uvod u teologiju oslobođenja

Teologija oslobođenja je teološki pogled na praksu, prije svega Rimokatoličke crkve, koja se razvila u latinoameričkim zemljama šezdesetih godina prošlog veka. „Ona je odraz tamošnjih društvenih, političkih i crkvenih prilika“ (Vesely 1986, 18).

Teologija oslobođenja prepoznaje siromašno i potlačeno stanje naroda Latinške Amerike i pokušava da formuliše teološki okvir koji daje odgovor na pitanje kako Crkva treba praktično da se postavi u situaciji gde narod kojem ona služi pati pod strašnim pritiskom vodećih društveno političkih struktura i odnosa. Teologija oslobođenja je u isto vreme i kritika pasivne Crkve, koja zabada glavu u pesak praveći se da ne vidi patnju i potlačenost naroda kojem služi. To je kritika Crkve koja peva hvalospевe o budućem, onosvetskom oslobođenju i blagostanju, a ne angažira se da bi uticala na ovozemaljsko oslobođenje od grešnih, nehumanih, ponižavajućih uslova života i ropskih socioekonomskih odnosa. To je kritika Crkve koja radi sopstvenih benefita staje uz vlast i time podržava postojeće stanje potlačenosti i nepravde.

Teologija oslobođenja nudi odgovor na večito pitanje odnosa Crkve i vlasti i vrlo jasno iznosi zahtev Crkvi da stane na stranu siromašnih i politički se angažira protiv društvenih struktura i odnosa koji proizvode siromaštvo i patnju. „Novost u teologiji oslobođenja je zahtev za stvaranjem novih oblika društvenog suživota“ (Vesely 1986, 18). Nahraniti siromaha nije dovoljno, mora se angažirati na promeni nepravednog, grešnog sistema koji proizvodi potlačenost i siromaštvo, u uspostavi novih, pravednih društvenih odnosa, zasnovanih na principima kraljevstva nebeskog, a koji će rešiti sam koren siromaštva i patnje. To je poziv Crkvi da se angažira na uspostavi kraljevstva Božjeg, ovde i sada.

Nastanak i osnovne postavke

„Gustavo Gutierrez, rimokatolički sveštenik se smatra za jednog od oca Teologije oslobođenja“ (Encyclopædia Britannica 2014). Međutim, o njemu, ili drugim osnivačima se ne može govoriti kao o osobama koje su izmislile ovu teologiju.

Teologija oslobođenja je u dobroj meri spontano nastala među sveštenicima

i pastorima koji su u direktnom susretu sa narodom, prepoznali teške probleme naroda i društva i pokušali da formulišu teološke odgovore i praksu. Mnogi su pisali razne članke i širili ideje o potrebi da se crkva angažira na strani siromašnih, ne samo uobičajenim humanitarnim radom, nego tako da se društveni uzroci siromaštva i reše. Kao opšte prihvaćeni datum rođenja teologije oslobođenja uzima se Druga latinoamerička biskupska konferencija 1968. u Medlini, kada su prisutni biskupi izdali saopštenje kojim su potvrdili prava siromašnih (Encyclopædia Britannica 2011).

Gustavo Gutierrez je 1971. godine izdao uticajnu knjigu „Teologija oslobođenja“, koja se smatra osnovnim tekstom teologije oslobođenja. U tom radu, Gutierrez je pre svega opisao ali i sistematizirao već postojeća stremljenja i praksu - angažiranje na strani siromašnih u njihovoj klasnoj borbi i uspostavljanju društvene pravde. Kroz pozivanje na biblijske stihove i zaključaka crkvenih sabora, postavio je teološke osnove za tu praksu koja se već počela razvijati među sveštenstvom Latinske Amerike. Tako se može zapravo reći da teologija oslobođenja nije nastala u glavama teologa, nego se izrodila iz prakse naroda i sveštenika koji su svoju veru kontekstualizovali uslovima latinoameričkog društva. Teolozi su teologiji oslobođenja dali samo sistematski okvir, razumevanje i izražaj.

Teologija oslobođenja se gradi na nekoliko osnovnih postavki. Prva je da je Bog zainteresiran za celog čoveka. Shodno tome, sloboda koju donosi evanđelje Isusa Krista, je sloboda u svakom segmentu ljudskog postojanja jer „Bog želi da budemo slobodni od svih vrsti ropstva“ (Gutierrez 1989, XLVI). Greh je doveo do ne samo unutrašnje iskvarenosti nego i do grešnih, porobljavajućih društvenih odnosa. Kako Bog želi da kroz Isusa Krista oslobodi čoveka od njegovog unutrašnjeg greha, tako želi i da ga oslobodi od društvene iskvarenosti tj., od posledica greha na međuljudske i šire društvene odnose. Krist donosi spasenje na svim nivoima (Gutierrez 1989, 162), a „spasiteljsko djelo Božje obuhvaća cjelokupnu čovjekovu egzistenciju“ (Gutierrez 1989, 164). Evanđelje tako donosi ne samo unutrašnju slobodu od greha, nego i političku i ekonomsku slobodu.

Centralna stvar teologije oslobođenja je i takozvana Božja preferenca prema siromašnima. „Čitava Biblija, počevši sa pripovijesti o Kajinu i Abelu, zrcali Božju osobitu ljubav prema slabima i zlorabljenima u ljudskoj povijesti. Siromašni su tako povlašteni pripadnici kraljevstva.“ (Gutierrez 1989, XXXIX). Shodno tome, Gutierrez zaključuje da se „prema potlačenima, siromašnima najprije mora usmjeriti evangelizacijsko djelovanje!“ (Gutierrez 1989, 136). On se zalaže da se kršćani angažiraju na strani siromašnih, a protiv društvenih odnosa koji porobljavaju, i to kao nužnost a ne opciju, jer se samo tada došlo do istinskog razumevanja širine radosne vesti i slobode koju donosi Isus Krist. Gutierrez piše kako „biti dio naroda, dijeleći njihove patnje i radosti, njihove brige i borbu nije neko akademsko pitanje nego uvjet bivanja kršćaninom“ (Gutierrez 1989, XXX-

VIII), jer u Jeremiji 22:16 piše da „poznavati Boga znači braniti pravo siromaha i jadnika. Poznavanje Boga znaci ostvarivanje pravde!“ (Gutierrez 1989, 211).

Za teologiju oslobođenja „izbavljenje iz Egipta je bio politički čin, prekid sa stanjem opljačkanosti i početak izgradnje, novog, pravednijeg društva.“ (Gutierrez 1989, 169). I drugi autori ističu da „faraon nije pustio Židove u ime pravde nego zato što je bio zastrašen nasiljem koje je preplavilo Egipat.“ (Vesely 1986, 25). Gutierrez u skladu sa time piše da je u nepravednim društvenim odnosima „dužnost crkve da proročki razobličići sve nepravde“ (Gutierrez 1989, 131), da treba „sudjelovati u borbi za oslobođenje ljudi potlačenih od drugih ljudi“ (Gutierrez 1989, 224), i da Crkva treba da pruži otpor onima koji su na vlasti (Gutierrez 1989, 133). Gutierrez tako kaže da se kršćani moraju angažirati na društveno-političkom planu u korist siromašnih a protiv grešnih, nepravednih struktura i odnosa koji nisu u skladu sa kraljevstvom Božjim. Kršćanin ne može samo da čeka na kraljevstvo nebesko, on mora da ga uspostavlja već sada i u tom smislu, ako Crkva jasno i bez pridržaja ne stane uz potlačenu klasu i porobljene narode onda će se udaljiti od evanđelja (Gutierrez 1989, 328). Za Gutierrezu je važno naglasiti da „evandeosko obraćenje znači korjenitu preobrazbu, znači misliti kao Krist, znači angažirati se u procesu oslobođenja siromašnih i potlačenih.“ (Gutierrez 1989, 227). On smatra da „u kršćanima koji sudjeluju u revolucionarnim latinoameričkim procesima ima više shvaćanja vere, više vere, više vjernosti Gospodinu nego među samoljubivim kršćanskim krugovima koji takav angažman smatraju uznemirujućim.“ (Gutierrez 1989, 225). Sukladno tomu, Gutierrez ističe da „vjernost evanđelju Crkve znači da će ona biti vidljivi znak Gospodinove prisutnosti u težnji za oslobođenjem i u borbi za pravednije i ljudskije društvo“ (Gutierrez 1989, 289), i da će Crkva „samo na taj način učiniti vjerodostojnom i djelotvornom poruku koju nosi.“ (Gutierrez 1989, 289).

Specifično za praksu Teologije oslobođenja su bazne grupe, tj., od volontera vođene lokalne kršćanske grupe koje su proučavale Sveto pismo ali i susretale potrebu pastve za hranom, vodom, strujom i slično (Encyclopædia Britannica 2011). Na taj način crkva se spušta među narod i više nije vođena odozgo, od raznih crkvenih interesnih sfera nego je vođena odozdo prema gore. Po teologiji oslobođenja, „napaćenom siromašnom čovjeku Bog specifično govori, razumjeti Bibliju možemo samo iz perspektive siromašnog“ (Encyclopædia Britannica 2011), te kroz ove bazne grupe glas siromašnog, pa i glas Boga, nije zanemaren.

Uticaj marksizma

Gutierrez u Teologiji oslobođenja ne ostavlja nikakvu nedoumicu koji je to društveni odnos protiv kojeg se Crkva na strani siromašnih treba boriti. To su kapitalizam i konkretno Sjedinjene Američke Države i njeni saveznici u vidu vladajućih

nacionalnih skupina (Gutierrez 1989, 97). Tako on piše da „ne može biti autentičnog razvoja Latinske Amerike ako se ona njih ne oslobodi“ (Gutierrez 1989, 97), odnosno, on veže sam kapitalizam za „stanje pljačke, potlačenosti i otuđenja“ (Gutierrez 1989, 141).

Uticaj marksizma na teologiju oslobođenja je vrlo jasan. Period šezdesetih godina prošlog veka je bio period kada se marksizam kroz kubansku revoluciju širio i popularizirao Latinskom Amerikom, te je svojim ipak plemenitim ciljevima plenio simpatije i uticao kako na ljude koji su se osećali potlačeno, tako i na sveštenstvo koje je tim ljudima služilo.

Kao i marksizam, i teologija oslobođenja pod uticajem marksizma vidi dve klase ljudi, tlačitelje i tlačene. Tlačitelji su oni koji poseduju sredstva za rad i kapital a tlačeni su radnici. Gutierrez objašnjava kako je „latinoameričko društvo uređeno na korist nekolicine što privrava višak vrednote tuđeg rada“ (Gutierrez 1989, 223), i kako treba „preobraziti to društvo koje je osnovano na privatnom vlasništvu nad sredstvima za proizvodnju.“ (Gutierrez 1989, 223). Tako, kao i u marksizmu, privatno vlasništvo je nešto što treba da se promeni, jer odnos vlasnika sredstava za rad i radnika, nikako ne može biti pravedan, nego je sam po sebi prisvajanje, otimanje i nepravda. Jasno je da se teologija oslobođenja služi marksističkim tumačenjem društva, historije i same pravde i daje mu kršćanski izražaj.

Kako je i Marks tvrdio da su „filozofi svet samo tumačili a radi se o tome da ga se izmjeni“ (Gutierrez 1989, 236), tako i Gutierrez kritizira Crkvu koja samo teološki objašnjava svet, i poziva je na konkretno angažiranje da se taj svet promeni. Teologija oslobođenja ovoj dužnosti borbe protiv tlačitelja daje kršćansko ruho i proglašava je za kršćansku dužnost. Kršćanin mora da stane na stranu siromašnih kroz društveno-političko angažiranje protiv nepravde, tj. protiv elemenata društva i društvenih odnosa koji su percipirani kao oni koji tlače.

Dakle, uticaj marksizma je jasan. Koristi se ista analiza i podela društva, isti rečnik a kapitalizam je jednako postavljen kao glavni neprijatelj pravednim odnosima. Shodno tome, i na osnovu svega do sada navedenog, a prateći i tezu Joséa Mirande, jednog od utemeljivača teologije oslobođenja, da je „komunizam obavezan za kršćane“ (Miranda 1982, 8), teologiju oslobođenja možemo sažeti na sledeći način: potpuno razumjeti evanđelje znači angažirati se i delovati ne samo na uspostavljanju kraljevstva Božjeg u srcima ljudi, nego i u društvenim odnosima, uspostavljanjem marksističkog modela političko-ekonomskog uređenja i tumačenja pravednih društvenih odnosa.

Osvrt na kritiku teologije oslobođenja

Zbog ovako velikog uticaja marksizma javile su se i kritike na teologiju oslobođenja. Tako, kritičari ove teologije ističu da „postoji opasnost da marksistička ana-

liza unese u teologiju oslobođenja marksističko poimanje povijesti, da dovede do selektivnog čitanja Biblije, do izjednačavanja biblijskog siromaha sa potlačenim klasama u kapitalističkom sistemu, da se iskustvo borbe za oslobođenje počne smatrati za iskustvom Boga.“ (Vesely 1986, 30).

Vesely u „Teologija oslobođenja (postanak, razvoj, dvojbe)“ parafrazira osobne stavove koje je, u pripravnom dokumentu za izradu Upute Kongregacije, kao prefekt Kongregacije za nauk vere iznio kardinal Ratzinger, i kaže da je u „teologiji oslobođenja nada postala pouzdanje u ljubav, a ljubav je postala opredjeljenje za siromahe i klasnu borbu.“ Vesely kaže, „Kraljevstvo Božje više nije duhovno kraljevstvo nego zauzimanje stava za ostvarenje kraljevstva u političko-ekonomskoj stvarnosti.“ Po tome je i sam „izlazak naroda iz Egipta, središnja slika povijesti spasenja postao revolucionarni simbol“, a čin euharistije je „pretvoren u osloboditeljsko slavlje“. Samim time, „riječ otkupljenje je zamijenjena riječju oslobođenje“ koje je pak „svedeno je na samo ovozemaljsko i vremenito“ (Vesely 1986, 33). Vesely u zaključku analize Ratzingerovih primedbi piše da je kao rezultat svega gore navedenog „oslobođenje od grijeha gurnuto u drugi plan a evanđelje je pretvoreno u navještaj ekonomskog i političkog oslobođenja i sve je to odvelo ka politizaciji vere“. U tom smislu u teologiji oslobođenja dolazi do izjednačavanja biblijskog siromaha sa Marksovim proletarijatom, te „klasna Crkva, Crkva siromaha, narodna Crkva se postavlja nasuprot hijerarhijskoj Crkvi koja se izjednačava sa klasom na vlasti“ (Vesely 1986, 34).

Teologija oslobođenja uzima kršćanske slike i događaje, vadi ih van konteksta i daje im novo, političko, marksističko tumačenje koje je odvojeno ne samo od konteksta konkretnog događaja ili slike, nego iz konteksta cele Biblije i tako teologija oslobođenja gubi balans u svojoj interpretaciji Svetog Pisma.

Istina je da je Izrael nastajao u uvjetima dugotrajnog boravka u pustinji i siromaštva (Ponovljeni zakon 8,3), da Isus postavlja siromahe (duhom) kao temeljni kriterij ulaska u Božju baštinu (Matej 5,3), i da je Biblija „zainteresirana za socijalnu pravdu“ (Arnold i Beyer 2008, 446). Međutim, to ne znači da je ona isključivo na strani siromašnog kako to odiše u teologiji oslobođenja, ili da je na njegovoj strani samo zato jer je siromašan, i daleko je od poziva na revoluciju. Na primer, u Svetom pismu, u Izlasku 23,1-6 i Levitskom zakoniku 19,15, piše o tome da se ne sme pokazati bilo kakva vrsta pristranosti, kako ni prema bogatom ali tako ni prema siromahu, premda je svakako važno biti obazriv prema onima koji su u oskudici.

Ono što je možda najproblematičnije kod teologije oslobođenja jest da inzistira na podeljenosti ljudi na dve klase, kao i to da automatski staje uz siromašnu čime se čini da okreće leđa onima koji imaju određena dobra. Biblijska pravda je pravda za sve, te se ne sme privilegirati čak ni siromašnog samo zato što je siromašan. Biblijska pravda je pre svega vezana za primenu zakona bez ikakve

pristranosti, a ne za neko konkretno društveno uređenje. Ona ne gleda ko je ko i ne tumači svet ni pravdu po marksizmu koji je automatski na strani siromašnih a protiv bogatih.

Isus je tako hranio gladne, ali je i od sebe praktično oterao ljude željne kruha (Ivan 6). Lečio je bolesne, koji su često bili potlačeni pod opresijom demonskih sila, ali je i odbio da ih leči jer je imao važniji zadatak – propovedanje evanđelja (Marko 1). Također, Isus Krist je, kada je imao priliku da se izjasni protiv tlačiteljskih društveno političkih uveta, istakao da je važno dati caru carevo (Matej 22,21), i time je jasno iskazao da slediti njega ne znači i menjati društvene sisteme. Isus je govorio o caru koji je uzurpirao teritoriju Izraela i iz nje izvlačio resurse, za šta se upravo u teologiji oslobođenja optužuju Zapadne zemlje da čine Latinskoj Americi. Takvome caru, predstavniku strane porobljivačke vlasti, Isus priznaje pravo i pravdu da mu se da ono što je njegovo! To ne znači da Isus odobrava takve odnose, ali je jasno da „Isus nije došao kao društveni reformator“ (Got Questions Ministries 2018), u smislu kako nas na to poziva teologija oslobođenja.

Nadalje, glavni teolog Novog zaveta, apostol Pavle, ističe važnost rada kao načina kako se osloboditi od siromaštva i ovisnosti od drugih ljudi (2. Solunjanima 3,10-12), i ne traži od kršćana da automatski pomognu siromahu samo zato što je on siromašan. To ne čini čak ni kada su u pitanju udovice koje su u to vreme finansijski bile još ugroženije nego danas (1. Timoteju 5). Pavle ni od samih kršćana ne traži da oslobode svoje robove, nego da se prema njima odnose sa poštovanjem (Efežanima 6,9), a od robova traži da još i savesnije služe svojim kršćanskim gospodarima (1. Timoteju 6,2). To ne znači da Pavle zagovara robovlasnički sistem, ali znači da Pavle ne poziva na promenu društvenog sistema, niti da on smatra da je to neka osnovna dužnost kršćanina koja je dokaz da smo zaista preobraženi evanđeljem.

Promena društva će se desiti kako ljudi prihvate Krista kao svog Gospodara, kao što su u historiji mnoga probuđenja to i pokazala. Glavni zadatak Crkve je činjenje Isusovih učenika a promena društva je nusprodukt toga. „Jedini način da se širi kraljevstvo Božje je kada se grešnik odrekne svog grijeha i samopravednosti i savije svoje koljeno kralju Isusu.“ (DeYoung i Gilbert 2011, 121). Čini se da teologija evanđelja preskače glavni zadatak crkve i želi odmah stvoriti raj na zemlji, i to ne može biti nikako drugačije, nego mora biti baš po kroju marksizma.

Također, po rečima Ratzingera, u teologiji oslobođenja se gubi granica između toga ko su pripadnici Crkve. „Ultimativno, svako ko učestvuje u klasnoj borbi je član ‘Crkve naroda’“ (Wikipedia 2018). Ratzingerovo zapažanje i bojazan nije neopravdana jer po Gustavu Gutierrezu, „od kada je Bog postao čovjekom, živi hram Božji jeste cijelo čovječanstvo, svaki čovjek, povest. Profano, koje se nalazi izvan hrama više ne postoji“ (Gutierrez 1989, 210).

Čini se i da teologija oslobođenja deli ljude na dve strane na takav način, da

ih grupiše i postavlja ih jedne protiv drugih. Po Gutierrezu čak i kršćani koje ne žele da učestvuju u klasnoj borbi, na neki način postaju tlačitelji (Gutierrez 1989, 146). Šta to čini jedinstvu Crkve i da li je to primer koji vidimo u crkvi Novog Zaveta?

Zaključak

Videli smo da je Teologija oslobođenja nastala iz potrebe da Crkva definira svoj odgovor i praksu na specifične uslove latinoameričkog društva. To je pokušaj da se Crkva pokrene na angažiranje i sudelovanje u društvenom životu. Videli smo da je osnovna postavka teologije oslobođenja uverenje da je Bogu stalo do celog čoveka i da on donosi oslobođenje u sve što znači biti čovek. Biti kršćaninom prema teologiji oslobođenja znači sudelovati sa Bogom u donošenju slobode na svim nivoima, pa i na društveno političkom. Videli smo i kako je teologija oslobođenja pod jasnim uticajem marksističke filozofije, tj. marksističke analize društva, historije i samog Svetog pisma.

Siromaštvo, korupcija, nepravedni društveni odnosi jesu veliki problemi, i teologija oslobođenja radi dobru stvar kada poziva Crkvu da bude aktivni sudionik u društvu, a ne samo pasivni promatrač koji se pravi slep na probleme društva. Ispravna je kritika Crkve koja je obuzeta sama sobom i koja je kroz zavisnost od privilegija, vezana uz vlast postala neefikasna glede svoje misije. Teologija oslobođenja kroz pokretanje snažnog dijaloga o tome kakvu ulogu Crkva ima u društvu i kako može da bude sol i svetlo u ovom svetu punom zla, sigurno daje veliki doprinos u tome da Crkva izađe iz svoja četiri zida.

Međutim velika je pogreška zauzeti tako izrazito politički stav sa kojim se rizikuje da Crkva izgubi svoj identitet i misiju i postane samo instrument u političkim igrama moćnika. Uostalom, sa otklonom od par desetleća, pokazalo se da je često manje pravde, a više potlačenosti običnog čoveka bilo upravo u državama koje su prigrlile i pokušale da primene marksizam. Crkva tako, bavljenjem politikom na ovakav način, riskira da diskredituje samu sebe jer promovise nešto što se historijski pokazalo i ne baš tako dobrim.

Teologija oslobođenja propušta da deluje unutar sistema. Sigurno je da je elita latinoameričkih država kršila sopstvene zakone. Te zakone elita bi kršila i da je u pitanju marksističko društvo, kao što se to pokazalo na primeru enormne korupcije u Sovjetskom Savezu i rezultirajuće patnje običnog čoveka bivšeg komunističkog bloka. Problem, prema tome, nije toliko ovaj ili onaj društveni sistem, nego korupcija, iskvaren čovek na vlasti. Stoga, ako se teologija oslobođenja već zalaže za snažnije političko angažiranje u društvu, trebalo je da to čini tako da kršćane poziva da se angažiraju koristeći poluge koje postoje unutar sistema. Takav poziv bi mogli da prihvate svi kršćani bez obzira na kojoj se liniji

političkog spektra nalaze, i ne bi Crkvu dovodio u toliko izravan sukob sa vlasti niti bi to dovodilo do podele unutar crkve. Ovako, preskakanjem mogućnosti u okviru sistema, i pozivanjem na uspostavu marksističkog modela društva, ispada da Gutierrezov politički ukus jednostavno ne podnosi kapitalizam, te nalazi teološko opravdanje za marksizam. Time teologija oslobođenja rizikuje da izgubi jasan kršćanski identitet i mogla bi se videt samo kao pokušaj da se radnik-vernici pokrene na revoluciju.

Problem sa teologijom oslobođenja je i u tome, da ne samo da društvo deli na dve suprotstavljene klase, nego to čini i sa kršćanima i time na neki način i njih okreće jedne protiv drugih. Raznim izjavama Gutierrez, onima koji se ne slažu sa marksizmom ili potrebom za revolucijom, omalovažava kršćansku iskrenost i dubinu ljubavi ka Kristu i time, verujem nenamerno, riskira podele u Kristovom telu. Jedinstvo Kristovog tela je bitnije od klasne borbe i uspostave kraljevstva nebeskog ovde i sada. Ono je mnogo bitnije od naše ograničene moći da razumemo pravdu i sve konsekvence društvenog uređenja koje preferiramo. Nikako nije dobro praviti animozitet među braćom i sestrama zbog politike! Uostalom, Isus Krist neće imati nikakav problem da uspostavi kraljevstvo nebesko po uređenju koje je istinski pravedno, kada mu bude vreme, i u tome ni malo ne zavisi od naše pomoći u promišljanju i delovanju. Mi smo pozvani da ljubimo jedan drugog kao što je on ljubio nas, ovakve različite, i po tome će svet (društvo) poznati da smo njegovi učenici, i po tome će Bog primiti slavu i time kraljevstvo nebesko imati uticaj na društvene tokove. Crkva ima jedinstvenu stvar koju može da ponudi svetu, nešto što samo ona može, nešto što ovom svetu nitko drugi ne može pružiti, a to je radosna vest Isusa Krista! Crkva to radi najbolje i to treba da je fokus njenog angažmana u društvu, a to ne može da radi razjedinjena.

Stoga, poziv na angažiranje prema potrebama društva apsolutno treba pozdraviti i prihvatiti. Uostalom Isus je rekao da ljudi treba da vide naša dela ljubavi. Treba pozdraviti i poziv da se kršćani uključe u političke tokove i time izvrše uticaj na društvo. Ali, treba sa dobrom dozom rezerve uzeti dogmatsku opredeljenost teologije evanđelja za uspostavom marksističkog društva, opredeljenost koja se podiže na nivo pravoverja. Naše nas Balkansko iskustvo uči koliko je lako po političkoj liniji podeliti ljude, pa i braću i sestre, i to ne samo između dve različite države nego unutar jedne te iste lokalne crkve. U periodu današnjih političkih previranja i polarizacije u Evropi i Americi, sve više postaje imperativ čuvati jedinstvo i ne upasti u zamku podela i animoziteta po političkoj liniji ili po liniji omiljenog nam političara.

Literatura

- Arnold, Bill T. i Beyer, Bryan E. 2008. *Encountering The Old Testament*, Grand Rapids, Baker Academic.
- DeYoung, Kevin i Gilbert, Greg. 2011. *What is the Mission of the Church: Making Sense of Social Justice, Shalom, and the Great Commission*. Wheaton. Crossway.
- What is the social gospel?*, Got Questions, <https://www.gotquestions.org/social-gospel.html>, posjet 26. Januara 2018.
- Gutierrez, Gustavo. 1989. *Teologija oslobođenja*. Zagreb. Kršćanska sadašnjost.
- Miranda, José Porfirio. 1982. *Communism in the Bible*. Maryknoll. Orbis Books.
- Encyclopædia Britannica. 2014. s. v. „Gustavo Gutiérrez. Peruvian theologian“. <https://www.britannica.com/biography/Gustavo-Gutierrez>, posjet 26. Januara 2018.
- Encyclopædia Britannica. 2011. s. v. „Liberation theology“. <https://www.britannica.com/biography/Gustavo-Gutierrez>, posjet 26. Januara 2018.
- Vesely, Ema. 1986. *Teologija oslobođenja (postanak, razvoj, dvojbe)*, u: *Obnovljeni život*, 41, <https://hrcak.srce.hr/file/82203>
- What is the social gospel?*, Got Questions, <https://www.gotquestions.org/social-gospel.html>, posjet 26. Januara 2018.
- Wikipedia. *Liberation theology*, https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Liberation_theology&oldid=827596433, posjet 26. Januara 2018.

Zoltan Vogel

Liberation theology: critical analysis

Summary

In this paper, we'll explore liberation theology as defined by Gustavo Gutierrez, who is considered to be its founder. We'll use it as an example to show how secular philosophy, and Marxism in particular, can influence Christianity and create new theological directions and movements. Also, we'll see if there are some of its principles which we can freely accept as Christians, and which of them do we need to take with a grain of salt.